

ตามรอยพระราชากับคำถามที่ต้องการคำตอบ

ตั้งแต่จำความได้ผมเกิดมาในชุมชนชนบท ครอบครัวของผมมีอาชีพทำนา ผมจึงมีโอกาสได้เห็นในหลวงแค่จากในจอโทรทัศน์ ภาพคุ้นตาที่ได้เห็น คือ ภาพที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ ตั้งแต่บนยอดดอยสูงเสียดฟ้าจรดดินแดนห่างไกลปลายด้ามขวาน กระทั่งดินแดนที่ห่างไกลทุรกันดาร บางครั้งในหนึ่งวันผมเห็นพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีการสำคัญๆ ตั้งหลายที่ ซึ่งในวัยเด็กผมก็ได้แต่ไม่เข้าใจว่าทำไมในหลวงถึงต้องทำอะไรมากมายขนาดนี้ พระองค์เป็นถึงพระมหากษัตริย์ จะทรงใช้ให้ใครไปทำแทนก็ได้ แต่ทำไมพระองค์จึงต้องทรงงานด้วยพระองค์เอง

เมื่อผมอายุ ๑๐ ขวบ การทำเกษตรแผนใหม่ที่มีความทันสมัยก็เริ่มคืบคลานเข้ามา ทำให้ครอบครัวของผมตัดสินใจเลิกอาชีพทำนา เปลี่ยนไปทำสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ส่งผลให้ป่ารอบบ้านที่เคยอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ เริ่มถูกทำลาย โดยชาวบ้านใช้รถแบคโฮกวาดต้นไม้มารวมไว้เป็นกองๆ เพื่อรอเผาทำลาย ต้นไม้ใหญ่ถูกตัดด้วยเลื่อยยนต์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ สัตว์ป่าวิ่งหนีกันจ้าละหวั่น บ้างก็หนีทัน บ้างถูกจับไปเลี้ยงหรือนำไปเป็นอาหาร ชาวบ้านใช้รถไถดันต้นไม้บริเวณป่าริมคลองออกจนหมดเพื่อเตรียมพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ชาวบ้านเริ่มมีการซื้อปุ๋ยที่ข้างถุงเขียนว่า “ปุ๋ยเคมี” มาใช้แทน ขี้ควายและขี้ค่างควา เริ่มใช้ยาฉีดพ่นที่ต้นหญ้าเพื่อฆ่าให้หญ้าตาย แทนการใช้ควายกินหญ้า ไม่นานสิ่งที่เราทำ เพราะหวังว่าจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นนั้น กลับย้อนมาทำลายเราเอง เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำเริ่มกัดเซาะดินริมตลิ่งพังลงมา ทำให้น้ำในลำคลองตื้นเขิน กุ้ง หอย ปู ปลา ก็เริ่มลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว

การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปและความสงสัยเกี่ยวกับการทรงงานของในหลวงด้านการเกษตร นำมาซึ่งคำถามที่ผมสงสัย ๒ ข้อ **ข้อแรก** ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า สารเคมีทางการเกษตรต่างๆ นั้น มาจากที่ไหน เมื่อก่อนตอนที่บ้านทำนาไม่เคยใช้สิ่งเหล่านี้เลย แต่พอเปลี่ยนมาปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ทำไมต้องพึ่งพาสິงเหล่านี้ **ข้อสอง** เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร แล้วทำอย่างไรจึงจะเรียกว่า “พอเพียง” ประเทศไทยนี้มีคนทำจริงๆ หรือไม่ ซึ่งผมบอกกับตัวเองว่า “จะต้องหาคำตอบด้วยตนเองให้ได้”

ตั้งแต่นั้น จากเด็กตัวเล็ก ๆ ในชนบทได้เติบโตขึ้น มีโอกาสได้ไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัย เพื่อตามหาความฝันของตัวเอง จนกระทั่ง วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ ผมมีโอกาสเข้าฟังสัมมนาในหัวข้อ “ตามรอยเท้าพ่อ สานต่องานเกษตร” วิทยากรที่ให้ความรู้ในวันนั้นมี ๓ คน แต่วิทยากรท่านหนึ่ง คือ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร ทำให้ผมรู้สึกแปลกใจคำพูดของท่านที่ว่า “หญ้าไม่ใช่วัชพืช แต่หญ้าเป็นผ้าห่มของดิน” เพราะแตกต่างจากคำสอนของ ดร. ในมหาวิทยาลัย ที่เคยบอกว่า “หญ้าเป็นวัชพืช หากมีอยู่ในแปลงปลูก จะแย่งธาตุอาหารของพืชหลักที่เราปลูก”

ผมรู้สึกสนใจจึงสืบค้นข้อมูลของท่านโดยละเอียด จึงได้รู้ว่า ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นที่รู้จักของลูกศิษย์ในนาม อาจารย์ยักษ์ แห่ง “มหาลัยคอกหมู” อดีตข้าราชการที่เคยรับใช้ใกล้ชิด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำหน้าที่จัดบันทึกพระราชดำริ จัดทำแผนงานสนองพระราชดำริ ติดตามประเมินผลและประมวลผลงาน การสนองพระราชดำริของหน่วยงานต่างๆ มาถวายรายงานต่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ด้วยคำพูดทำทนายของชาวบ้านที่ว่า “คุณเป็น ผอ. พูดยังงี้ก็ได้ คุณมีเงินเดือนกิน มีรถหลวง มีน้ำมันหลวง มีจีปาดะ ถ้าแน่จริงออกมาสิ ออกมาทำอย่างที่พูด ทำเกษตร ธรรมชาติ อย่าใส่ปุ๋ย อย่าฉีดยาอะไร แล้วมาปลูกป่าอย่างที่ว่า ถ้าได้ผล แล้วค่อยมาคุยกันใหม่” ประกอบกับเหตุผลอื่นอีกหลายประการ จึงทำให้อาจารย์ยักษ์ตัดสินใจลาออกจากราชการมาทำไร่ และทำสำเร็จ จนปัจจุบันอาจารย์มีลูกศิษย์อยู่ทั่วประเทศ

หลังจากนั้นผมติดตามผลงานของอาจารย์ยักษ์อย่างต่อเนื่อง และได้ค้นพบวิถีทัศน์ของรายการ คนหวงแผ่นดินผ่านสื่อออนไลน์ ที่แนะนำประวัติและวิธีการทำเกษตรของอาจารย์ ซึ่งวิถีทัศน์นี้เปรียบเสมือนแสงสว่างท่ามกลางความมืดมิด ที่พอจะทำให้ผมมองเห็นคำตอบของคำถามที่ตัวเองตามมาตลอดระยะเวลากว่า ๑๐ ปี “...ก็แผ่นดินมันตายหมดแล้ว มันไร้ชีวิต ไร้อากาศ ไร้ไฟเดือน ไร้จุลินทรีย์ เอาสิ่งมีชีวิตลงไปเพาะ มันก็ไม่งอก มันก็ไม่โต มันตายหมด...” คำพูดตอนหนึ่งของอาจารย์ยักษ์ ทำให้ผมมองย้อนกลับไปที่ดินเกิดของตัวเองที่กำลังจะเป็นเหมือนกับที่อาจารย์พูด ผนวกกับการจัดการเรียนการสอนที่ผมสัมผัสได้จากในมหาวิทยาลัย ที่มุ่งผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองต่อระบบทุนนิยมและบริษัทข้ามชาติ การทำเกษตรที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง มุ่งผลผลิตสูงสุด โดยไม่เคารพต่อธรรมชาติเหมือนที่บรรพบุรุษเคยทำมา จึงเป็นสาเหตุให้ผมตัดสินใจทิ้งโอกาส และความสะดวกรสบายของตัวเองในรั้วมหาวิทยาลัย ทั้งการเล่นกีฬาที่ตัวเองรัก เขียนใบลาออกจากมหาวิทยาลัย ยอมให้คนตำหนิในการตัดสินใจ เพื่อกลับมาพัฒนาแผ่นดินบ้านเกิด ซึ่งกำลังถูกทำลายด้วยการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ให้กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

หลังจากลาออกจากมหาวิทยาลัย ผมได้นำความรู้จากการศึกษาการทำเกษตร ตามที่อาจารย์ยักษ์ทำมาทดลองปฏิบัติ เริ่มจากการฟื้นฟูป่า ด้วยการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง นำต้นไม้ ไปปลูกในสวนยางพารา ดินไม้ในท้องถิ่น ผักป่าพื้นบ้านที่ขึ้นเองตามธรรมชาติก็ไม่ ตัดทิ้ง ดูแลให้เติบโตไปด้วยกันในสวน ยางพารา เริ่มทำปุ๋ยหมักและน้ำหมัก ชีวภาพ เพื่อฟื้นฟูบำรุงฟื้นดินให้กลับมา มี ชีวิตอีกครั้ง เริ่มปลูกผักกินเองโดยที่ไม่ใช้ ปุ๋ยเคมี และสารเคมีใดๆ เลย ทดลองทำ

เตาเผาถ่านขนาดเล็ก เพื่อนำเศษกิ่งไม้ยางพารามาเผาเป็นถ่านไว้ใช้ในครัวเรือน ทดลองเลี้ยงหมูหลุมเพื่อ เป็นรายได้เสริม ผลพลอยได้จากการเลี้ยงหมูหลุม คือ ปุ๋ยหมักอย่างดีที่พร้อมจะนำไปใส่ต้นไม้ นำหญ้าแฉกมาเพาะขยายพันธุ์ แล้วนำไปปลูกบริเวณริมตลิ่งเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ในเวลานั้น แม้กระทั่งพ่อ แม่ ก็ไม่เชื่อว่าการทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีจะเป็นไปได้ ญาติพี่น้องและชาวบ้าน ก็คิดว่า “ผมบ้าไปแล้ว” แต่การไม่เชื่อของผู้คนรอบข้าง ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้ผมมีกำลังใจที่จะพิสูจน์ให้เขา เหล่านั้นเห็นให้ได้ โดยมีคำพูดของอาจารย์ยักษ์เป็นแรงบันดาลใจ “...พระองค์ท่านบอกว่าให้เริ่มเดี๋ยวนี้ แหะ และก็ให้เดินไปที่ละก้าว ช้าๆ ไปเรื่อยๆ ไม่ต้องรีบร้อน ใครจะไม่ยอมรับ เขาจะไม่เข้าใจ ช่างเขา ให้ทำไปที่ละนิด ทีละนิดๆ...”

๒ ปีผ่านไป จากสวนยางพาราที่เคยมี ต้นยางพาราเพียงชนิดเดียว ได้กลายเป็น “ป่ายางพารา” ที่มีต้นไม้ถึง ๕ ระดับ มีพรรณไม้กว่า ๖๐ ชนิด ทั้งไม้ชั้นสูง ไม้ชั้น กลาง ผักป่าอายุยืนที่มีลำต้นเดี่ยว พืชสมุนไพร และเถาวัลย์ที่มีลำต้นเรียวยาว และชั้นสุดท้ายพืชผักพื้นบ้าน สมุนไพรที่มี หัวอยู่ใต้ดิน เมื่อฝนตกลงมา น้ำฝนส่วนหนึ่ง ก็ได้ถูกดูดซับไว้ด้วยรากของต้นไม้ ส่วนที่ เหลือจึงไหลลงสู่ลำคลอง เมื่อถึงหน้าแล้ง ไบยางพาราร่วงหล่นลงมาทับถมกัน

กลายเป็นปุ๋ย มีต้นไม้ช่วยป้องกันแสงแดดที่ส่องลงมา ทำให้หน้าดินไม่แห้ง ระบบนิเวศน์แบบพึ่งพิงกลับคืนมาอีกครั้ง จากผืนดินที่กำลังจะตายด้วยการใช้ปุ๋ยเคมี ก็กลับมามีชีวิต ในดินมีไส้เดือน มีสิ่งมีชีวิตตัวเล็กๆ มากมายมาเรื่อยๆ สลายเศษซากพืชที่นำไปหมักดินไว้ พืชผักที่ไม่มีใครเชื่อว่าจะโตได้โดยไม่ใช้สารเคมี ก็ติดดอกออกผล ไร่เก็บกินในครอบครัว แล้วมีเหลือแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านอีกด้วย

ถึงตอนนี้ ผมสามารถหาคำตอบได้ให้กับตัวเองได้แล้ว แม้จะใช้เวลากว่า ๑๐ ปี ก็ตาม แต่เมื่อได้พบคำตอบ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เคยอัดอั้นได้ระเบิดออกมาจากหัวใจ ปมถูกคลายอย่างเหลือเชื่อ ทำให้มีกำลังใจในการพิสูจน์ตนเอง พิสูจน์แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม้ความสำเร็จจะไม่ได้ยิ่งใหญ่ วัตเป็นมูลค่า หรือเป็นตัวเงินไม่ได้ แต่สิ่งที่ผมได้กลับคืนมา คือ ความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ความสุขที่ได้ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายอยู่กับครอบครัว ได้เห็นต้นไม้ที่ปลูกกับมือผลิดอก ออกผล เติบโตขึ้นทุกวัน และความตื่นตันใจที่ได้เป็นส่วนเล็กๆ ในการตอบแทนสิ่งที่พ่อของแผ่นดินได้ตรากตรำพระวรกาย ทรงงานหนักเพื่อคนไทยมาตลอดระยะเวลา ๖๐ ปี แห่งการครองราชย์

อย่างไรก็ตาม แม้ผมจะลาออกจากมหาวิทยาลัย เพื่อกลับมาพิสูจน์สมมติฐานของคำถามที่เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งการเรียน โดยผมไปสมัครเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเกษตร ซึ่งเป็นการเรียนแบบขยายโอกาส และวางแผนชีวิตไว้ว่า เมื่อผ่าน ๒ ปี ไปแล้ว ต้นไม้ที่ผมปลูกจะโตสูงกว่าต้นหญ้า และวัชพืช พอที่จะเจริญเติบโตต่อไปได้โดยไม่ต้องดูแลมากนัก ผมก็จะกลับไปเรียนต่อให้จบปริญญา เหมือนเพื่อน ๆ คนอื่น

จากนี้เหลือเพียง ๑ ปี ผมก็จะเรียนจบปริญญาตรี เมื่อเรียนจบ ผมตั้งใจไว้ว่าจะกลับไปเขียนตำราที่มีชีวิตลงบนแผ่นดินเกิดของตัวเอง สานต่อจากที่ได้เริ่มต้นทำไว้แล้ว โดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต นำความรู้ที่ได้จากการเรียนตลอดชีวิตที่ผ่านมา นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคม และสภาพภูมิประเทศ สร้างพื้นฐานให้เกิดเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้มาเรียนรู้ แล้วนำกลับไปปรับเปลี่ยนวิธีการทำการเกษตร ให้กลายเป็นวิถีเกษตรแบบพึ่งตนเอง ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีความพออยู่ พอกิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่มีหนี้สิน ชุมชน สังคม จะกลับมามีความสุขอีกครั้ง

ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...”

ประการสำคัญผมจะไม่ย่อท้อที่จะทำตามปณิธาน ซึ่งได้ให้ไว้กับตัวเองว่า “**ลูกจะเดินตามรอยเท้าพ่อ คืนชีวิตให้แผ่นดิน ผืนป่า และสายน้ำ จนกว่าจะสิ้นลมหายใจ**”